

Die sideboard.

Simon Bruinders. Tygervallei: Naledi, 2014. 262 pp. ISBN: 978-1-920654-53-5.

DOI: <http://dx.doi.org/10.4314/tvl.v52i1.26>

Op die skutblad van *Die sideboard* word Simon Bruinders se romandebuut voorgestel as “’n liefdesverhaal van ’n man se liefde vir sy familie, sy gemeenskap en vir houtwerk. Maar dis veral ’n verhaal oor Abraham se stryd vir grond [...] en van ’n kinderlike geloof, al woed die lewenstorme om jou”.

Inderdaad stryde om grond is naas sosiale vryheid, ras en identiteit van die literêre temas wat as onderstroming in menige roman in postkoloniale Afrika, Asië of Suid-Amerika voorkom. In die Afrikaanse letterkunde is romans oor die band tussen vryheidsoeke en grond legio. In die Afrikaanse realisme van die vroeg- en middeltwintigste eeu het die plaasroman selfs tot ’n subgenre ontwikkel wat telkens beskryf en sedertdien herbeskryf is.

Die eerste hoofstuk van twaalf stel die hooffiguur, enkele naasliggende newefigure in hul rustige saambestaan en die grondkewessie voor. Daar is Abraham de Bruin—die van is nie terloops nie—’n ongeletterde kleinboer, teeplukker en meubelmaker wat op sy ma se plot in Saasveld in die George-omgewing boer; sy ma Miena, een van die dorp se vroedvroue; Groot Koos Venter, ’n Afrikaner-nasionalis en sy gesin wat in die omgewing boer; Joosop Booyesen, ’n Xhosaspreekende man wat vir die De Bruins werk en Stella Figland, ’n onderwyseres en Abraham se latere vrou. Abraham is op die punt om die grond waarop hulle boer, te koop wanneer die groot slag kom. In afwagting van die nuwe plantseisoen word hierdie pastorale gemoedelikhed waar Miena die Venters se eerste kleinkind in die lewe help bring, verbreek wanneer die boodskap kom dat die huurgrond wat die De Bruins twintig jaar tevore ontbos en sedertdien bewerk het, ontruim moet word, “dié

grondlinge [wat] soos rysmiere in die wit mense se koppe rondvreet” (25).

Abraham, die De Bruins en hul bure van dieselfde sosiale agtergrond, word verskuif vanaf Saasveld na die Eiland, ’n stuk geil landbougond. Die verskuiwing verander die lewensloop van hierdie karakters. Tog aanvaar die meeste die ingreep gelate, behalwe Abraham wat opstandig is en probeer om die proses te keer. Hy loop hom egter vas teen die plaaslike burokrasie en sy opstand is tevergeefs. Vir hom is “grond lewe” en hy wil sy eie grond besit (70). Wanneer werwers vrywilligers naas hul soldy ook “tien morgen grond” belowe (66), sluit Abraham onverwyld by die weermag aan om tydens die Tweede Wêreldoorlog in Noord-Afrika te gaan veg. Hierdie belofte op sterkte van die reputasie van Jan Smuts, die “goeie wit man” (70), loop egter op niks uit nie, en die gekleurde soldate, ook ’n verwonde Abraham, kry ná die vredesluiting slegs “’n oorlogsjas en ’n baaisiekel” (129).

Tien jaar ná hul eerste verskuiwing en nadat hulle op die Eiland ingeburger geraak het, word Abraham en sy mense weer geforseer om te trek, hierdie keer onder die bepalings van die Groepsgebiedewet. Hulle word gevestig in Rosemoor, ’n uitsiglose subekonomiese dorpsbuurt in George. Teen die einde van die roman, “een-en-dertig jaar later” (255), beding Abraham as oorlogsveteraan sy eie stukkie grond in Delville-bos, Pacaltsdorp, ’n gebied—ironies—onder beheer van die Verteenwoordigende Kleurlingraad, ’n apartheid-skepping van die Nasionale Party.

Die titel van die roman word ontleen aan die groot buffet wat Abraham as ’n geskenk vir sy Stella maak na aanleiding van ’n indrukwekkende voorbeeld wat hy in Addis Abeba, Abessinië gesien het (103–4, 120–3). Die sideboard kry ’n ereplek in die huis, “’n altaar [...] ’n [t]eken van die regverdige God wat [Abraham] uit die vuur van die oorlog t’ruggebring het na [Stella] en [hul] kinders toe” (123). Later red Abraham met bomenslike

krag sy handewerk uit 'n brand en dit is 'n hartverskeurende oomblik wanneer dit verkoop moet word, omdat dit met die trek na Rosemoor nie inpas in die subekonomiese huisie nie (222–3). Wanneer Abraham teen die einde sy stukkie grond kry en met sy sidebarboard herenig word, is die kringloop van 'n gefolterde man voltooi.

Abraham, die spreekwoordelike klein man, word voorgestel as 'n figuur wat ten spyte van sy “eenvoud” (29) en ongeletterdheid hom teenoor dese en gene kan handhaaf. Hy skroom nie om die Engelse owerheidsverteenwoordigers, die nasionalis Koos Venter, politieke leiers of mense in sy onmiddellike gemeenskap trompop te loop om sy (dikwels verlore) saak te stel en te verdedig nie. Sy stryd om grond lei tot algehele ineenstorting en te midde van 'n gevoel van verraad en vervreemding offer hy soos 'n Abraham van ouds byna sy kleinseun op sy geliefde altaar (226–7). Dit is die mees onthutsende moment van die roman wat ongelukkig daarna bederf word deur 'n poging om in die laaste twee hoofstukke 'n harmonieuse einde te bewerkstellig waar heling—geestelik, sosiaal, die klein stukkie eie grond en die teruggekeerde sidebarboard—plaasvind.

Met die lees van *Die sidebarboard* het ek die hand van 'n ervare redakteur gemis. Bruinders se neiging tot soetsappige natuurbeskrywings, sy voorkeur vir edele volksfigure, enkele spelfoute, die ongemotiveerde intervensie van 'n verre byfiguur om die sidebarboard op 'n vendusie te koop of soos hierbo gedui die poging tot harmonieuse sluiting, sou met vrag aangepas of uitgeredigeer kon word. Van die verhoudings tussen die verskillende figure sou ook skerper kon wees, onder meer dié tussen Abraham en Kobus, Koos Venter se liberale seun, of dié tussen Abraham en van sy kinders.

Alhoewel die skrywer in hierdie debuut die spanning tussen beskrywing en voorstelling redelik hanteer, kon sy neiging om historiese

plasing met olimpiese stelligheid aan te bied, ingekort word.

Die sidebarboard bied 'n besondere perspektief op die grondkwestie, sosiale identiteit en die verhale wat in 'subalterne' gemeenskappe vertel word. Simon Bruinders slaag grootliks daarin om die Suid-Kaap en meer bepaald George en sy inwoners se geskiedenis van grondstryde aan die orde te stel, trouens een van die min kreatiewe Afrikaanse tekste oor dié streek. Hy het voldoende bewys gelewer dat hy in staat is om 'n meervlakkige en onderhoudende verhaal te skryf. Ek sien uit na sy tweede roman.

Hein Willemse

hein.willemse@up.ac.za

Universiteit van Pretoria

Pretoria